

«مطالعات جامعه‌شناسی»

سال سوم، شماره دوازدهم، پائیز ۱۳۹۰

ص ص ۱۲۵-۱۳۷

بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و

شادی در بین شهروندان تهران در سال ۱۳۹۰

دکتر میرطاهر موسوی^۱

دکتر حسن رفیعی^۲

داود قاسم‌زاده^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۲/۷/۲۴

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۲/۱۱/۳۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و شادی در بین شهروندان شهر تهران می‌پردازد. یکی از نیازهای ضروری برای انسان معاصر که در برابر فرصت‌ها و چالش‌های ناشی از پیشرفت‌های تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات قرار دارد، مسئله شادی و شادمانی است. در این پژوهش روش تحقیق، از نوع همبستگی است و داده‌ها با استفاده از روش کمی (پیمایش) از طریق پرسشنامه گردآوری شده است. جامعه آماری تحقیق شهروندان ساکن در شهر تهران می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۴۱۲ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، اطلاعات لازم توسط نرم افزار spss مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاکی از آن است که همبستگی بالایی بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و شادی وجود دارد. در این پژوهش فرضیه‌های مربوط به تحصیلات، وضعیت تاهل، درآمد، وضعیت اشتغال با شادی رابطه معنی‌دار و مثبتی دارند. ولی بین سن و جنسیت با شادی همبستگی وجود نداشت.

واژگان کلیدی: سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، شادی، متغیرهای جمعیت‌شناختی.

۱. عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی؛ گروه رفاه اجتماعی، تهران- ایران.

E-mail: tr_mousavi@yahoo.com

۲. عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی؛ گروه رفاه اجتماعی، تهران- ایران.

۳. کارشناس ارشد علوم اجتماعی (رفاه اجتماعی)؛ دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران- ایران.

E-mail: davood.qasemzade@gmail.com

مقدمه

سرمایه اجتماعی شامل ارزش‌ها و رسوم مشترک برای هدایت اجتماعی است که روابط خصوصی افراد، اعتماد و یک عقل جمعی مسئولیت «مدنی» ظاهر می‌شود، و جامعه را به چیزی بیشتر از مجموعه افراد تبدیل می‌کند (نصیری، ۱۳۷۸: ۲). تقسیم‌بندی‌های مختلفی روی سرمایه اجتماعی انجام شده است که یکی از آن‌ها تقسیم‌بندی به سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی می‌باشد. سرمایه اجتماعی درون گروهی از پیوندهای قوی بین خانواده، همسایه، هم قوم و هم مذهب بوجود می‌آید. ولی سرمایه اجتماعی برون گروهی از پیوند با افراد و گروه‌های غیرهمسان بوجود می‌آید (Chau, 2002: 4). سرمایه اجتماعی برون گروهی، بر روابط و پیوندهای ضعیف میان اعضای جامعه مبتنی است. در این نوع از سرمایه اجتماعی و ویژگی‌های همسان، افراد را به هم نزدیک نمی‌کند. در میان مردمی که ناهمگن هستند و هویت‌های متفاوتی دارند، پیوندهای اجتماعی ضعیف به چشم می‌خورد. البته وقتی در این نوع از سرمایه اجتماعی از پیوند اجتماعی ضعیف سخن گفته می‌شود، بدان معنی نیست که این یک ویژگی منفی است، بلکه این شکل از پیوند اجتماعی، عامل قوت سرمایه اجتماعی برون گروهی محسوب می‌شود که روابط اجتماعی در آن باز و داوطلبانه است. این سرمایه، اعتماد عام را تولید می‌کند و روابط میان افراد مختلف را تسهیل می‌بخشد و به نظر می‌رسد که این نوع از سرمایه اجتماعی با شادی مردم بیشترین ارتباط را داشته باشد. برای این‌که زمینه تعاملات و ارتباطات را در بیرون از دایره محدود خانواده و خویشاوند به وجود می‌آورد موجبات گشایش خاطر را برای افراد فراهم می‌آورد زمینه‌ساز شادی و نشاط آن‌ها می‌باشد. کاتارزینا گروویک^۱ مقاله‌ای تحت عنوان «تاثیر سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی در بهزیستی و شادی» انجام داده است. که بریک بررسی مقطعی در بین مردم کشورهای اروپای مرکزی و شرقی اجرا شده است. نتایج نشان دادند سرمایه اجتماعی برون گروهی و اعتماد بیشتر بطور معنی‌داری موجبات شادی و بهزیستی آنان را فراهم می‌کند (Growiec, 2010: 56). قدسی (۱۳۸۸) در کتاب خود با عنوان شادی بی‌نهایت تاثیرگذار بودن شادی در زندگی و ایجاد آرامش در محیط، بهبود روابط و ضوابط و تاثیر مثبت بر احساسات و عواطف و محیط و اجتماع را بیان می‌کند. در پژوهش حاضر رابطه بین سرمایه اجتماعی برون گروهی با شادی که یکی از خلقیات اساسی در زندگی فرد است و نقش مهمی در چارچوب حیات روانی - اجتماعی انسان بازی می‌کند، مطمح نظر می‌باشد. ایجاد ارتباط نزدیک و صمیمی با اطرافیان و احساس تعلق و همدلی با آن‌ها و همچنین جلب حمایت و اعتماد دیگری موجبات بهزیستی و شادی فرد را فراهم می‌سازد. در هر جامعه‌ای علاوه بر سرمایه‌های اقتصادی، فیزیکی، سیاسی و فرهنگی، انواع سرمایه اجتماعی هم وجود دارند که رابطه تنگاتنگی باهم دارند. سرمایه اجتماعی در جوامع سنتی بیشتر جنبه درون گروهی توأم با اعتماد خاص و محدود می‌باشد ولی در جوامع مدرن بیشتر جنبه برون گروهی توأم با اعتماد عام

^۱ Growiec

می‌باشد (موسوی، ۱۳۸۵: ۱۹۶). باتوجه به این‌که کشور ایران با جوانی جمعیت مواجه می‌باشد و قشر جوان نیاز بیشتری به شادی و ابراز آن دارند و از طرف دیگر با توجه به رتبه پایین ایران در رتبه‌بندی جهانی شادی (۹۶ در بین ۱۸۷ کشور) (تنهایی، ۱۳۸۷: ۲۳). لذا بررسی و مطالعه در رابطه با شادی را ضروری می‌نماید. برخی شادی را هدف وجود انسان می‌دانند، اما تنها چیزی که در این میان متفاوت است، ابزارهای متفاوتی است که آن‌ها برای رسیدن به این هدف به کار می‌گیرند. در واقع، از دیر باز تا به امروز شادی یک میل انسانی بنیادی به شمار می‌رفته است (پاسکال، ۱۹۹۹: ۴۵؛ به نقل پناهی و همکاران، ۱۳۹۱: ۵).

پژوهش حاضر در کلان‌شهر تهران به دلیل این‌که شهری است که از پهنه‌های متفاوت سنتی و مدرن برخوردار می‌باشد لذا با ترکیب ناموزونی از سرمایه اجتماعی سنتی و مدرن باتوجه به تنوع قومی و مهاجرپذیر بودن رو به رو می‌باشد. بدین معنی که سرمایه اجتماعی سنتی در مواردی جان‌سختی کرده و فرایند تبدیل به مدرن را طی نکرده است و یا سرمایه اجتماعی مدرن (برون‌گروهی) در مواردی بدون لحاظ کردن ساز و کارهای مفید سنتی به طور مستقل و بی‌ارتباط با آن شکل گرفته است. لذا در پژوهش حاضر رابطه بین سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و شادی مطرح شده است.

چارچوب نظری

قدرت پیوندهای ضعیف (گرانووتر)

گرانووتر میان پیوندهای قوی (یعنی پیوند میان دوستان نزدیک و صمیمی) و پیوندهای ضعیف یا سست (یعنی پیوند میان آشنایان دورتر) تمایز قائل می‌شود. او مطرح می‌کند که «معمولاً در جامعه‌شناسی بر پیوندهای قوی تاکید می‌شود و ارتباطات میان آشنایان دورتر (پیوندهای ضعیف) کم‌اهمیت شمرده می‌شود. ولی وی بیان می‌دارد که این‌گونه نیست و پیوندهای ضعیف نیز می‌توانند مهم باشند». اهمیت پیوندهای ضعیف در فهم این قضیه است که آن‌ها بسیار بیشتر از پیوندهای قوی می‌توانند به عنوان پلی میان گروه‌های مختلف عمل کنند. در حالی که شبکه‌های بسته، کنش‌های متقابل همسان‌گرایانه و پیوندهای قوی ممکن است به نحو موثری منابع موجود را حفظ نمایند، پیوندهای ضعیف می‌توانند افراد را در دست‌یابی به اطلاعات خارج از گروه یاری کنند (Perna & Ttitus, 2005: 485). به اعتقاد گرانووتر انسجام گروه‌های مختلف در یک نظام اجتماعی به پیوندهای ضعیف آن بستگی دارد نه پیوندهای قوی. زیرا پیوندهای اجتماعی ضعیف، حلقه‌های آشنایی را در جامعه گسترش داده و موجبات تعامل گروه‌های مختلف با یکدیگر را فراهم می‌آورند. براین اساس، گرانووتر (۱۹۸۳) استدلال می‌کند که پیوندهای ضعیف برای انسجام افراد در جامعه مدرن اهمیت حیاتی دارند. به اعتقاد وی مجموعه افرادی که به‌عنوان آشنایان، پیرامون یک فرد جمع می‌شوند یک شبکه سست را تشکیل می‌دهند؛ درحالی که مجموعه‌هایی که شامل فرد و دوستان نزدیک او می‌شود با تراکم و شدت زیادی به هم می‌پیوندند و شبکه‌ای را تشکیل می‌دهند که بیشتر خطوط رابطه‌ای آن آشکار است. این بدین معناست که پیوندهای اجتماعی در یک شبکه بسته،

محدود و مشخص است و از این رو فقدان پیوندهای اجتماعی ضعیف، گستره شبکه را محدود کرده و افراد داخل آن را به انزوا می‌کشاند. وجود پیوندهای ضعیف، هم در سطح خرد و هم در سطح کلان، تاثیرات عمده‌ای به دنبال دارد: از نقطه نظر فردی، این پیوندها منبع مهمی برای تحرک اجتماعی هستند؛ و اما از جنبه کلان‌بینانه می‌توان چنین استنباط کرد که نظام‌های اجتماعی فاقد پیوندهای ضعیف‌گرایش به تجزیه و ازهم گسیختگی دارند. از این نظر، پیوندهای ضعیف برای ایجاد انسجام و همبستگی اجتماعی مهم هستند (ادیبی‌سده و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۰۱).

آنتونی گیدنز

گیدنز در نظریه خود که در خصوص مدرنیته و پیامدهای آن است، عنوان می‌کند که مدرنیته احتمال خطر را در بعضی حوزه‌ها کاهش داده است، اما در عین حال خطرهای ناامنی‌های دیگری را جایگزین ساخته است. از جمله عوامل تهدیدکننده شادمانی از نظر گیدنز عبارتند از: تهدیدهای خشونت‌آمیز ناشی از صنعتی شدن جنگ، متزلزل شدن ریشه‌های اعتماد به نظام‌های انتزاعی و احساس ناامنی و اضطراب وجودی. همچنین، از جمله عوامل تامین‌کننده شادمانی از نظر گیدنز را می‌توان اعتماد همراه با احتیاط نسبت به نظام‌های انتزاعی، اعتماد و واگذاری امور زندگی به دست نظام‌های تخصصی، و دگرذیسی صمیمیت و شکل‌گیری رابطه ناب دانست (چلبی و دیگری، ۱۳۸۷: ۳۸).

مازلو

مازلو انسان سالم را خواستار خود شکوفایی^۱ می‌داند. شرط نایل شدن به خود شکوفایی از نظر وی تامین نیازهایی است که به ترتیب از نیازهای جسمانی یا فیزیولوژیک شروع می‌شود و به نیازهای ایمنی، محبت، احساس تعلق خاطر و در نهایت نیاز به خود شکوفایی می‌رسد. به نظر مازلو درجه تامین نیازهای اساسی با درجه سلامت روانی همبستگی مثبتی دارد و ناتوانی در تامین نیازها و توانایی‌ها موجب بیماری افراد می‌شود. انسان سالم کسی است که به بالاترین سطح نیازها دست یابد. مازلو ویژگی‌هایی برای افراد سالم (خواستاران خودشکوفایی) برشمرده است که بعضی از آن‌ها عبارتند از: واقعیات را به خوبی درک می‌کنند و قادرند شرایط مبهم را تحمل کنند، خود و دیگران را همان طور که هستند قبول می‌کنند، بسیار خلاق‌اند و به سادگی هم رنگ جماعت نمی‌شوند، اما عمدتاً نیز علیه آداب و رسوم رفتار نمی‌کنند. با همه انسان‌ها عمیقاً احساس همدلی و محبت می‌کنند و به شادکامی آن‌ها علاقه‌مندند، بیشتر مساله‌مدارند تا خودمدار، به رضایت دیگران متکی نیستند و توانایی مقابله با فشارهای اجتماعی را دارند، اما این به معنای طغیان یا نادیده انگاشتن قوانین اجتماعی نیست (کامران و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۵).

^۱ Self-actualization

فرانکل

فرانکل داشتن معنایی برای زندگی را به عنوان معیاری برای سنجش سلامت روان فرد می‌داند. افراد سالم همواره برای رسیدن به این معنا تلاش می‌کنند. در توجیه این مطلب فرانکل اضافه می‌کند که هر چه بیشتر بتوانیم از خود فراتر برویم و خود را در راه چیزی یا کسی ایثار کنیم، انسان‌تر می‌شویم. این معیار نهایی رشد و پرورش شخصیت سالم است. فرانکل نبودن انگیزه و معناجویی در تعدادی از بیماران را به نداشتن مسوولیت شخصی، نداشتن آزادی انتخاب و فرارفتن از خویشتن ربط می‌دهد (همان: ۶۶).

نظریه شادی و خوشبختی

در نظریه شادی و خوشبختی، سیلگمن سه منبع برای نشاط بیان می‌کند که: ۱. لذایذ زندگی ۲. دل‌بستگی‌های زندگی ۳. کارهای مفید و هدف‌مند، خوشبختی واقعی زمانی حاصل می‌شود که فرد به این سه منبع شادی دست یافته باشند (Seligman, 2003: 175). نظریه امید که توسط شو ارائه شده است یکی از زمینه‌های اصلی و مهم در به وجود آوردن شادی راه، وجود امید نسبت به خود، زندگی و آینده می‌داند. و نظریه خوش‌بینی که توسط پلی‌آنا معرفی شد افرادی که به جنبه مثبت قضایا نگاه می‌کنند، امور خوب را به یاد می‌آورند، شادی بیشتری را تجربه می‌کنند (Matline, 1979: 85).

پیشینه تجربی

کریستین جنسکو (۲۰۰۸) تحقیقی در رابطه با «سرمایه اجتماعی و شادی در ایالات متحده» انجام داد که در این مقاله وی به ارتباط بین سرمایه اجتماعی و میانگین شادی در ایالات متحده پرداخته است که سرمایه اجتماعی را با ابعاد اعتماد اجتماعی، همدلی و معاشرت‌پذیری مورد سنجش قرار داده است. داده‌ها به صورت پانل از نه سرشماری ایالات متحده در طول ۱۹۸۳ تا ۱۹۹۸ و از ۴۸ ایالت به دست آمده است که نتایج حاکی از آن است که اعتماد اجتماعی بطور مثبت و قوی با شادی مرتبط است. اگرچه تاثیرات بالقوه معاشرت‌پذیری و همدلی در سطوح جامعه رابطه معنی‌داری را در برآوردهای منطقه‌ای بدست داده است. یافته‌ها اهمیت زیادی را به اعتماد اجتماعی در ارتباط با شادی می‌دهد.

داینر و همکاران (۱۹۹۹) در پژوهشی در رابطه با جنسیت و شادمانی به این نتیجه رسیدند که میزان شادمانی زنان و مردان برابر است، اما هنگامی که افسردگی را در نظر می‌گیریم، موضوع تا حدودی پیچیده می‌شود. به این صورت که با وجود شادی یکسان زنان و مردان، افسردگی در زنان بیشتر از مردان است. توضیح این امر توسط داینر و همکاران این است که زنان نسبت به مردان هم عاطفه منفی بیشتری و هم عاطفه مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند و برآیند این دو عاطفه، شادی زنان و مردان را یکسان می‌سازد.

کووما و همکاران در سال (۲۰۰۴) تحقیقی را در رابطه با رشد عواطف مثبت انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که رابطه با دوستان و ایجاد فضای توأم با محبت، تجارب موفق و محیط کار و فضای فیزیکی

مناسب می‌تواند در رشد عواطف و بخصوص شادی مهم باشد. هم‌چنین تمرین ورزشی و احساس موفقیت، روابط سالم در محیط کار، بها دادن به پرسنل و دخالت دادن آن‌ها در امور مربوط به کار و سازمان می‌تواند در اثربخشی عواطف مثبت اثرگذار باشد (نصرآبادی و همکاران، ۱۳۸۸: ۳۲).

کلارک و اسوالد (۱۹۹۴) در زمینه وضعیت اقتصادی کشورها و میزان شادمانی مردم آن‌ها گزارش کردند که شواهدی وجود دارد که تولید ناخالص ملی سرانه با میزان شادمانی افراد جامعه رابطه مستقیم دارد و افزایش درآمد ملی شادمانی مردم را افزایش می‌دهد (میرشاه‌جعفری، ۱۳۸۱: ۵).

کشاورز و همکارانش (۱۳۸۷) تحقیقی با عنوان «رابطه بین سرزندگی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با شادکامی در مردم شهر اصفهان» انجام دادند. این تحقیق در قالب طرح پژوهشی از نوع همبستگی از ۱۶۰ نفر در بین مردم اصفهان به انجام رسیده است که یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که بین شادکامی و سرزندگی ارتباط مثبت و معنی‌دار و بین شادکامی و تعداد اعضا خانواده ارتباط منفی و معنی‌دار وجود دارد و بین شادکامی و وضعیت تاهل، سن و جنسیت و تحصیلات تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (کشاورز و همکاران، ۱۳۸۷: ۴).

کامان^۱ و فلت^۲ سال ۱۹۸۳ در پژوهشی در رابطه با شادی و ارتباط مثبت با دیگران به این نتیجه رسیدند که مردم شاد احساس نزدیکی بیشتری با دیگران دارند، احساس اعتماد و مورد علاقه بودن می‌کنند، بیشتر علاقمندند با دیگران باشند و احساس تنهایی نمی‌کنند. مردم شاد نه تنها تعامل اجتماعی بیشتری با دیگران دارند، بلکه کیفیت ارتباطات آن‌ها بهتر است. نتایج چندین مطالعه نشان داده است که مردم شاد همدیگر را بیشتر دوست دارند و بیشتر به وسیله دیگران دوست داشته می‌شوند و کسانی که وقت بیشتری را با آن‌ها می‌گذرانند، می‌گویند بازهم دوست دارند آن‌ها را ملاقات کنند. افراد شاد به احتمال بیشتری تن به ازدواج می‌دهند و از کودکان‌شان بهتر نگهداری می‌کنند (آرگایل، ۱۳۸۶: ۲۳۷).

فرضیه‌های تحقیق

- بین سرمایه اجتماعی برون گروهی و شادی رابطه وجود دارد.
- بین سن و شادی رابطه وجود دارد.
- میانگین شادی برحسب جنسیت در بین شهروندان تهران متفاوت می‌باشد.
- میانگین شادی برحسب وضعیت تاهل در بین شهروندان تهران متفاوت می‌باشد.
- میانگین شادی برحسب تحصیلات در بین شهروندان تهران متفاوت می‌باشد.
- میانگین شادی برحسب وضعیت اشتغال در بین شهروندان تهران متفاوت می‌باشد.
- میانگین شادی برحسب درآمد خانواده‌ها در بین شهروندان تهران متفاوت می‌باشد.

^۱ Kamman

^۲ Flett

ابزار و روش

روش تحقیق پژوهش پیمایشی می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها، از ابزار پرسشنامه استاندارد به صورت بسته پاسخ در قالب سوال‌ها و گویه‌هایی عمدتاً در سطح سنجش رتبه‌ای و در قالب طیف لیکرت استفاده شد.

جامعه آماری و حجم نمونه

جامعه آماری اولیه این تحقیق شهروندان بالای ۱۸ سال تهران می‌باشد که با توجه به وسعت جامعه آماری و دغدغه تحقیق مبنی بر معرف بودن نمونه آماری با توجه به تحقیقات قبلی هم‌چون تحقیق فیروزآبادی و همکاران که تهران را به سه پهنه بالا، متوسط و پایین تقسیم‌بندی کرده‌اند، در پژوهش حاضر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از هر پهنه یک منطقه به صورت تصادفی ساده انتخاب شد که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه ۴۱۲ نفر به دست آمد، و سپس سهم هر منطقه با نمونه‌گیری متناسب با حجم مشخص گردید و سپس بعد از انتخاب بلوک‌ها از طریق پرسشنامه به جمع‌آوری داده‌ها پرداخته شد.

جدول شماره (۱): جامعه آماری

منطقه در نمونه	مناطق در جامعه	طبقه‌بندی مناطق
۴	۲۲، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱	پهنه توسعه‌ای بالا
۱۱	۲۱، ۲۰، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۱، ۸، ۷	پهنه توسعه‌ای متوسط
۱۶	۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۲، ۱۰، ۹	پهنه توسعه‌ای پایین

بدین ترتیب جامعه آماری ما در این تحقیق جمعیت ۳ منطقه از مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران می‌باشد که مجموع جمعیت این مناطق ۱۵۰۸۶۹۹ نفر می‌باشد.

$$n = \frac{1508699 \times 3/8416 \times 0.172}{1508699 \times 0.0016 + 3/8416 \times 0.172} = 412$$

$$n = \frac{996880.70}{2414.57} = 412$$

پایایی

به منظور بررسی پایایی اولیه پژوهش حاضر یک پیش‌آزمون اجرا کردیم که ۳۰ پاسخگو را شامل می‌شد بدین ترتیب پرسشنامه سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و شادی در اختیار جامعه آماری مورد نظر قرار گرفت. که ضریب آلفای کرونباخ برای سرمایه اجتماعی برون‌گروهی ۰/۸۱۲ برای شادی ۰/۷۹۸ به دست آمد که قابل قبول بودن پایایی متغیرها را نشان می‌دهد.

یافته‌ها

یکی از متغیرهای جمعیت‌شناختی در پژوهش حاضر، جنسیت می‌باشد که از ۴۱۵ نفر نمونه آماری (۴۴/۳) درصد را زنان و (۵۵/۶) درصد را مردان تشکیل می‌دهند. در رابطه با متغیر تحصیلات که در سطح رتبه‌ای اندازه‌گیری شده است که بی‌سواد (۱۷ نفر)، دیپلم (۸۹ نفر)، کاردانی (۹۲ نفر) مدرک کارشناسی (۱۶۳ نفر)، کارشناسی ارشد (۵۱ نفر) و دکتری (۳ نفر) بودند. در رابطه با وضعیت تاهل (۳۷/۵) درصد را مجردین و (۶۲/۴) درصد را متاهلین تشکیل می‌دهند. در رابطه با سن پاسخگویان بیشترین سهم را بازه سنی ۱۸ تا ۳۰ سال تشکیل می‌دهند.

همان طوری که در جدول مشاهده می‌شود با توجه به ضریب همبستگی و سطح معنی‌داری کمتر از (۰/۰۵) رابطه بین سرمایه اجتماعی برون گروهی با شادی رابطه مستقیم و معنی‌دار می‌باشد. بدین معنی که با افزایش و کاهش سرمایه اجتماعی برون گروهی، شادی هم افزایش یا کاهش می‌یابد. ولی بین سن و شادی با توجه به ضریب معنی‌داری بیشتر از (۰/۰۵) رابطه‌ای وجود ندارد و این فرضیه تایید نمی‌شود.

جدول شماره (۲): ضریب همبستگی بین سرمایه برون گروهی، سن با شادی

فرضیه	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری	تعداد مشاهدات
سرمایه اجتماعی برون گروهی	۰/۴۴	۰/۰۰۰	۳۷۸
سن و شادی	۰/۰۱۰	۰/۸۴۸	۳۷۸

- بین درآمد و شادی رابطه وجود دارد.

در رابطه با این فرضیه نیز متغیر پیش بین و پاسخ هر دو در سطح فاصله‌ای اندازه‌گیری شده‌اند و لذا می‌توان از ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی ارتباط بین این دو متغیر استفاده کنیم. با توجه به این که سطح معنی‌داری کمتر از (۰/۰۵) می‌باشد لذا نتیجه می‌گیریم که متغیر درآمد با شادی ارتباط دارد. بدین معنی که افرادی که درآمد بالاتری دارند، شادی بیشتری را تجربه می‌کنند. و کسانی که درآمد کمتری دارند، شادی کمتری را تجربه می‌کنند.

جدول شماره (۳): ضریب همبستگی درآمد و شادی

شادی	
درآمد خانواده	ضریب همبستگی ۰/۳۹۲
	سطح معنی‌داری ۰/۰۲۸
	تعداد مشاهدات ۳۷۸

در ارتباط با فرضیه رابطه بین جنسیت و شادی با توجه با این که جنسیت در سطح اسمی دو حالت و شادی در سطح فاصله‌ای مورد سنجش قرار گرفته است، لذا از آزمون T استفاده می‌شود. که با توجه به غیر معنادار بودن این آزمون فرضیه رابطه بین جنسیت و شادی تایید نمی‌شود، بدین معنی که میانگین شادی در بین مردان و زنان تفاوت معنی داری ندارد.

جدول شماره (۴): جدول ضرایب مربوط به آزمون t شادی
آزمون لیونز آزمون T برای مقایسه میانگین دو گروه

خطای استاندارد میانگین	انحراف از میانگین	معناداری	درجه آزادی	T	معناداری	F	شادی
۱/۰۷	-۰/۹۷	۰/۳۶۵	۳۶۷	-۰/۹۰	۰/۱۶۸	۰/۱۶	با فرض برابری واریانس
۱/۰۸	-۰/۹۷	۰/۳۶۵	۳۴۲	-۰/۹۰			با فرض نابرابری واریانس

در رابطه با فرضیه وضعیت تاهل و شادی هم از آزمون T استفاده شده است. لذا با دقت در جدول (۵) در می‌یابیم که با توجه به معناداری کمتر از (۰,۰۵) این فرضیه مورد تایید قرار می‌گیرد و نتیجه می‌گیریم که شادی بین مجردین و متاهلین تفاوت معنی‌داری دارد. نتایج نشان می‌دهد که متاهلین بیشتر از مجردها میزان شادی را تجربه می‌کنند.

جدول شماره (۵): ضرایب مربوط به آزمون t شادی
آزمون لیونز آزمون T برای مقایسه میانگین دو گروه

خطای استاندارد میانگین	انحراف از میانگین	معناداری	درجه آزادی	T	معناداری	F	شادی
۰/۷۲	۱/۸۵	۰/۰۲۳	۳۶۷	۲/۷۵	۰/۰۰۰	۰/۲۸	با فرض برابری واریانس
۰/۷۲	۱/۸۵	۰/۰۲۳	۳۵۶	۲/۷۵			با فرض نابرابری واریانس

در رابطه بین دو فرضیه رابطه بین تحصیلات و شادی و همچنین رابطه بین وضعیت اشتغال و شادی از آزمون F استفاده شده است که با توجه مقدار آماره F و معنی‌داری آن رابطه بین این دو متغیر با شادی مورد تایید قرار می‌گیرد.

جدول شماره (۶): ضرایب فرضیه سطح تحصیلات و شادی

مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	معنی‌داری
۴۳۹	۴	۸۷	۲/۵۵	۰/۰۳۸
۳۹۰۴۲	۳۷۲	۱۰۴		
۳۹۴۸۲	۳۷۶			

جدول شماره (۷): آنوا مربوط به متغیر شغل و شادی

معنی‌داری	آماره F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	
۰/۰۱۰	۳/۸۳	۳۹۲/۱۳	۳	۱۱۷۶	میان گروهی
		۱۰۲/۲۲	۳۷۳	۳۸۱۳۰	درون گروهی
			۳۷۶	۳۹۳۰۷	کل

جدول شماره (۸): ضرایب مربوط به آزمون تعقیبی LSD

معناداری	خطای استاندارد	انحراف از میانگین	طبقات
۰/۰۰۶	۱/۳۰	-۳/۵۷	کارمند دولتی
۰/۰۰۵	۱/۷۷	-۴/۹۴	بازاری
۰/۰۱۷	۱/۴۷	-۳/۵۳	شغل آزاد
۰/۰۰۶	۱/۳۰	۳/۵۷	بیکار
۰/۹۸۰	۱/۷۰	-۱/۳۷	بازاری
۰/۰۴۲	۱/۳۹	۰/۰۳۴	شغل آزاد
۰/۰۰۵	۱/۷۷	۴/۹۴	بیکار
۰/۴۲۱	۱/۷۰	۱/۳۷	کارمند دولتی
۰/۰۴۴	۱/۸۳	۱/۴۰	شغل آزاد
۰/۰۱۷	۱/۴۷	۳/۵۳	بیکار
۰/۰۹۸	۱/۳۹	-۰/۰۳۴	کارمند دولتی
۰/۰۴۴	۱/۸۳	-۱/۴۰	بازاری

همان‌طور که در جدول فوق مشخص است زیرگروه‌های مربوط به شغل‌ها نشان می‌دهد که بدلیل سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵، تفاوت معناداری در شادی را تجربه می‌کنند.

تحلیل رگرسیون چندمتغیری بین متغیرهای مستقل و وابسته

جدول شماره (۹): جدول تحلیل واریانس

معناداری	آماره F	میانگین	درجه آزادی	مجموع	مدل
۰/۰۰۰	۴/۶۰	۳۷۰/۲۷	۱۲	۴۴۴۳/۲۷	رگرسیون ^۲
		۸۰/۴۳	۱۳۹	۱۱۱۸۰/۷۰	باقی‌مانده ^۴
			۱۵۱	۱۵۶۲۳/۹۷	کل

جدول مربوط به تحلیل واریانس با توجه به معناداری کمتر از (۰/۰۵) حاکی از این است که مدل مورد نظر قابل قبول بوده و مدل قابلیت تبیین واریانس متغیر وابسته را دارد.

^۱. Sum of squares

^۲. Mean squares

^۳. Regression

^۴. Residual

جدول (۱۰) نشان می‌دهد که متغیرهای سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، تحصیلات، وضعیت تاهل، وضعیت اشتغال و درآمد در پیش‌بینی متغیر وابسته نقش بسزایی دارند و آن را تبیین می‌کنند.

جدول شماره (۱۰): ضرایب رگرسیونی متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته

متغیرهای مستقل	ضریب رگرسیون استاندارد نشده ۱	ضریب رگرسیون استاندارد شده ۱	T		معناداری
			BETA	STD.ERROR	
عدد ثابت ۱	۸۹/۶۱	۱۲/۷۷	۷/۰۱	۰/۰۰۰	
سرمایه اجتماعی برون‌گروهی	۰/۱۴	۰/۱۱	۱/۲۴	۰/۰۳۷	
سن	-۰/۱۷	۰/۱۰	-۱/۷۱	۰/۶۷	
جنسیت	۳/۱۸	۱/۷۰	۱/۸۷	۰/۶۴	
تحصیلات	۰/۲۵	۰/۷۹	۰/۳۲	۰/۰۲۷	
وضعیت تاهل	۲/۸۵	۲/۳۶	۱/۲۰	۰/۰۲۳	
وضعیت اشتغال	۰/۹۶	۰/۸۵	۱/۱۳	۰/۰۲۵	
درآمد	۶/۸۵	۰/۰۰۰	۰/۶۳	۰/۰۱۲	

بحث و نتیجه‌گیری

هدف ما در پژوهش حاضر بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و شادی در بین شهروندان تهران می‌باشد. سرمایه اجتماعی جامعه، مقوله‌ای است که مستقیم یا غیر مستقیم، خواسته یا ناخواسته با نگرش‌ها و دیدگاه‌های افراد جامعه ارتباط دارد. بر این اساس مطالعه سرمایه اجتماعی در یک جامعه می‌تواند در ثبات و نگهداشت نظام اجتماعی کشور موثر و مفید باشد و از طرفی بر طبق مطالعات زیادی سرمایه اجتماعی از نوع برون‌گروهی آن در ایجاد شادی و نشاط در بین مردم نقش بسزایی را دارد. یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی برون‌گروهی با شادی رابطه مستقیم و مثبت دارد که با مطالعه کاتارزینا گرویک، کووما و همکارانش، کامان و فلت همخوانی دارد. در توجیه این همبستگی می‌توان گفت که سرمایه اجتماعی برون‌گروهی از طریق به وجود آوردن اعتماد عام خارج از حوزه خانواده و خویشاوندی، ارتباط مثبت و سازنده با دیگران، احساس نزدیکی بیشتر با دیگران بسترهای فراوانی را برای شادی و نشاط مردم فراهم می‌سازد. یافته‌های پژوهش حاضر هم‌چنین نشان می‌دهد که سن با شادی و نشاط شهروندان تهران رابطه‌ای ندارد، که با یافته‌های مطالعات کشاورز و همکارانش همخوانی دارد. در یافته‌ای دیگر شادی در بین مرد و زن از پاسخگویان این پژوهش تفاوتی را نشان نداد که با یافته‌های داینر و همکاران همخوانی دارد. در این پژوهش بین وضعیت تاهل و شادی رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد که با یافته‌های کشاورز و همکارانش همخوانی ندارد. در توجیه این ارتباط می‌توان گفت که افراد با ازدواج در واقع پلی را بین خانواده خود و خانواده و خویشاوندان همسر خود ارتباط صمیمی برقرار می‌کند و این ارتباط توأم با محبت در به وجود آوردن شادی و نشاط برای افراد نقش بسزایی را بازی می‌کند. در ارتباط با فرضیه وضعیت اشتغال و شادی پژوهش حاضر معنی‌داری مثبتی را نشان می‌دهد که با یافته‌های کشاورز

همسویی ندارد. به نظر می‌رسد که اشتغال به عنوان یک تضمین برای آرامش و رفاه اجتماعی افراد عمل می‌کند و در واقع اشتغال زمینه‌های ارتباط موثر را در محیط کاری به وجود می‌آورد و همین امر موجبات گشایش خاطر را برای افراد فراهم می‌کند که درشادی پاسخگویان تاثیر زیادی دارد. ما در رابطه با فرضیه تحصیلات و شادی هم رابطه معنی‌داری را می‌بینیم که با یافته‌های کشاورز و همکارانش همسویی ندارد. روشن است که افراد با حضور در دانشگاه و کسب علم و دانش به نوعی به رفاه و آسایش خاطر می‌رسد و در واقع، واضح هم است که افراد با کسب دانش به بهترین وجهی در کسب سرمایه اجتماعی برون گروهی گام بر می‌دارد و از این طریق موجبات شادی و نشاط خود را از طریق ارتباط بیرون از حلقه محدود و آشنای خودشان و با پل زدن بین افراد با قومیت‌ها و نژادهای مختلف فراهم می‌سازد. در این پژوهش درآمد با شادی رابطه معنی‌دار و مثبت را نشان می‌دهد که با یافته‌های کلارک و اسوالد همخوانی دارد. از آن‌جا که درآمد دسترسی به منابع بیشتر را برای افراد فراهم می‌سازد و اعتماد به نفس را در برقراری ارتباط با دیگران میسر می‌کند، می‌تواند موجب شادمانی برای آن‌ها هم باشد. در خصوص نتایج پژوهش حاضر پیشنهادهایی به ترتیب زیر ارائه می‌شود.

- تنظیم برنامه‌های شادی آفرین در تهران بر مبنای تنوع فرهنگی و هنجاری تهران مثلاً تولید انواع برنامه‌ها متناسب با سلیق فرهنگی و قومی تهران در قالبی همساز با سرمایه اجتماعی برون گروهی، دولت و نهادهای مسئول می‌توانند از طریق تسهیلات اوقات فراغت و آموزش خصوصاً برای طبقات پایین به کاهش بیکاری و افزایش رضایت شغلی به منظور افزایش و بسط شادی و احساس شادمانی در بین مردم گام‌هایی بردارد.

منابع

- آرگایل، م. (۱۳۸۲). **روان‌شناسی شادی**. ترجمه: ف. بهرامی و دیگری. اصفهان، انتشارات جهاد دانشگاهی.
- ادیبی‌سده؛ و دیگری. (۱۳۸۹). **سنجش سرمایه اجتماعی میان گروهی (طیف سام)**. فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی. سال دهم، شماره ۳۸.
- تنهایی، ا؛ و دیگری. (۱۳۸۷). **مطالعه جامعه‌شناختی شادی در نظریه رفتار جمعی و جنبش اجتماعی هربرت بلومر**. فصلنامه تخصصی جامعه‌شناسی. دانشگاه آزاد اسلامی آستیان، سال ۴، شماره ۳.
- کامران، ف؛ و همکاران. (۱۳۸۷). **بررسی رابطه سرمایه اجتماعی شبکه و سلامت روان**. فصلنامه پژوهش اجتماعی. سال دوم، شماره ۳.
- کشاورز، ا؛ و دیگری. (۱۳۸۷). **رابطه بین سرزندگی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی با شادکامی در مردم شهر اصفهان**. مطالعات روان-شناختی. دوره ۴، شماره ۴.
- موسوی، م؛ و دیگری. (۱۳۸۵). **طرح پژوهشی سرمایه اجتماعی در ایران، وضعیت موجود دور نمای آینده و امکان-شناسی گذار (چالش‌ها و چاره‌ها)**. تهران: سازمان ملی جوانان.
- میرشاه‌جعفری، ا. (۱۳۸۱). **شادمانی و عوامل موثر بر آن**. تازه‌های علوم‌شناختی. سال ۴، شماره ۳.

نصرآبادی، ب؛ و دیگری. (۱۳۸۸). بررسی سطح شادی در کارکنان دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. **فصلنامه سلامت کار ایران**. دوره ۶ شماره ۳.

نصیری، م. (۱۳۸۷). **سرمایه اجتماعی و تاثیر آن بر سیاست‌گذاری**. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

Argyle, M. & Furnham, A. (1983). Sources of satisfaction and conflict in long- term relationship. **Journal of marriage, and family**. 45, pp: 481-491.

Bjornskov, ch. (2008). Social capital and happiness in the united states. **Applied research quality of life**. department of economics, 3:43-62.

Chau, yuan, K. (2002). **Modeling social capital and growth**. University Melbourne, Research paper Number 865.

Campbell, A. (1981). **The sense of well-being in America**. New York, MCGrow – Hill.

Perna, L. W. & Titus, M. A. (2005). The Relationship between parental involvement as social capital and college Enrollment: An independent Relationship. **American sociological Review**. Vol. 67, No. 5, pp. 485.

Diener, E, Lucas, R. (1999). **Personality and subjective well-being**.

Matlin, M, & Garon, v, j. (1979). Individual differences in Pollyannaism. **Journal of personality Assesment**, 43, 471-412.